

Remisskonferens 1 december
”Hållbar socialtjänst – En ny socialtjänstlag”
(SOU 2020:47)

Pia Redlund, socionom
Ordförande i SER – Social och Ekonomisk Rättighetsrådgivning
www.sersverige.org
Mail: pia.redlund@hotmail.com

Bakgrund

- Blev "marinerad" av SoL's synsätt under min utbildning till socionom
- 34 års erfarenhet av socialt arbete i ideell regi, varav 25 år med socialjuridisk rådgivning till målgruppen fattiga människor för att kunna ta tillvara sina rättigheter och förstå hur systemet fungerar
- 15 års erfarenhet av undervisning/ föreläsningar kring juridik som verktyg i det sociala arbetet för socionomstudenter och hjälpare från ideella organisationer
- Ingått i Akademikerförbundet SSR's referensgrupp med anledning av översynen av Socialtjänstlagen

Det finns flera viktiga och bra förslag i utredningen.

Men med min begränsade tid kommer jag kommentera några delar som jag tycker är problematiska med utredningsförslaget och som jag hoppas att många remissinstanser också vill benämna i sina remissvar

Utredningsuppdraget motsägelsefullt

Behåll portalparagrafen

Kap 2 § 1 Socialtjänsten ska på demokratins och solidaritetens grund främja människornas – ekonomiska och sociala trygghet, – jämlika och jämställda levnadsvillkor, och – aktiva deltagande i samhällslivet. Verksamheten ska bygga på respekt för människornas självbestämmanderätt och integritet.

MEN...I uppdraget ingår inte att se över de delar i socialtjänstlagen som avser ekonomiskt bistånd (försörjningsstöd) och därtill kopplat regelverk. Inte heller de bestämmelser som anger stöd till och krav på personer som tar emot försörjningsstöd ska ingå. Dessa delar ska därför lämnas utanför översynen (ur kommittédirektiv 2017: 39)

Glappet

- Att behålla portalparagrafens skrivningar samt uppmaning att arbeta förebyggande och med samhällsplanering, samtidigt som de ekonomiska förutsättningarna både för kommunerna och de enskilda ej beaktas riskerar att urholka tilltron till lagens användbarhet både från allmänheten, berörda och socialtjänstens personal

Vem är lagen till för? För vem ska lagen vara hållbar?

- Framväxten av civilsamhällets/ privata aktörers välgörenhetsinsatser som mat, kläder, pengar är symptom på att den offentliga materiella välfärden ej är för alla

Helhetsperspektiv

Relaterat till barns rättigheter, våldsutsatta, människor med psykisk och fysisk ohälsa, missbruksproblem spelar tillgång till de grundläggande materiella behoven roll, för att övriga insatser ska kunna tillgodogöras

- Exempelvis barnfattigdom eller barnvräkningar visar på sambandet ekonomiska förutsättningar och barnperspektiv/ barnens rätt till hem och ekonomisk trygghet
- Eller människor med psykisk/ fysisk ohälsa som inte klarar av att kvalificera sig till ekonomiskt bistånd pga ett alltmer komplicerat ansökningsförfarande – riskerar nöd, ökad ohälsa och hemlöshet
- Regelverket för försörjningsstöd behöver också ses över och harmoniseras till övrigt bistånd och insatser – relaterat till målparagrafen

- Om 80 % av dem som söker försörjningsstöd är antingen arbetslösa eller sjuka kanske man kan hitta andra modeller än dagens administrativt tungrodda system. Kanske söka inspiration från etableringsersättning och äldreförsörjningsstöd
- Är det rimligt att kommuner med många invånare som har ekonomiska problem pga arbetslöshet eller sjukdom har det fulla ekonomiska ansvaret?
- Införande av en nödparagraf med överklaganderätt i socialtjänstlagen som ska garantera att människor som befinner sig i nöd av olika slag ska få sina grundläggande behov tillgodosedda

Ur kommittédirektiv 2017:39

”Tydlighet och förutsägbarhet för enskilda handlar många gånger om att veta vad man kan förvänta sig av samhället, vad det egna ansvaret innebär och en insikt och kunskap om rättigheter och skyldigheter. Det handlar ytterst om allmänhetens förtroende för och tillit till välfärdssamhället”

När det gäller tydlighet utifrån ett medborgarperspektiv

- Ingen skillnad från nuvarande lagstiftning, snarare mer svårgenomträngligt när 16 kapitel har blivit 32
- Stora delar av utredningsförslaget relateras till kommunen och är inget den enskilda kan kräva, utan möjligtvis efterfråga
- Kommunerna föreslås slippa vite/ särskild avgift vid brister i exempelvis genomförande av beslut – med andra ord att inga sanktioner ska utgå när kommunerna inte verkställer beslut som den enskilda har rätt till

till skillnad från

Tydlighet forts.

- Den enskildas rättigheter/ skyldigheter är motsvarande som dagens lagstiftning pga att utredningen ej hade mandat att se över biståndsparagraferna gällande ekonomiskt bistånd
- Att rätten till ekonomiskt bistånd som, sedan 2016 är villkorad, och inte längre handlar om huruvida man kan tillgodose sina behov eller inte, fastslås
- Uppfyller man inte socialtjänstens krav, som sällan är individuellt utformade med hänsyn tagna till strukturella faktorer, hamnar man utanför samhällets yttersta skyddsnät

Men man kan ju överklaga

- **Visst**, men den enskilde har inte rätt till oberoende juridiskt hjälp, utan får klara sig själv och medellösa människor har inte pengar att köpa sig juridisk hjälp. **Styrkeförhållandena är i obalans** och leder enligt min mening att **rättspraxis** bygger på kommunernas juridiska övertag i relation till klientens svaga ställning
- **Förslag till åtgärd**: att utredningens förslag att se över möjligheten till barnombud utökas till att se över enskildas rätt till oberoende juridisk rättshjälp för att kunna tillvarata sin rätt på ett jämbördigt sätt i relation till kommunen som är part i ärendet

Ur kommittédirektiv 2017:39

”att föreslå åtgärder som kan bidra till en förutsägbar, likvärdig, jämlik, jämställd och rättssäker tillgång till socialtjänsten och dess insatser.”

Så frågor att besvara för oss i våra remissvar

- Är förslaget till ny socialtjänstlag bättre än den vi har idag – i så fall gällande vad och för vem?
- Är det mer tydligt och förutsägbart för den enskilda?
- Är rättssäkerheten stärkt?
- Finns förutsättningarna för kommunerna att i dagens ekonomiskt pressade läge ha råd att ta på sig de uppgifter som utredningsförslaget föreslår
- Välfärdssamhällets ansvar för fattiga, arbetslösa hemlösa, sjuka som av olika skäl inte kvalificerar sig till den generella socialförsäkringen/ eller bostadsmarknaden – regleras det i socialtjänstlagen eller faller de utanför?